



ALEXANDRU MARGHILOMAN: "Am intrat în politică bogat și ies sărac, dar cu mâinile curate"

Conf. univ. dr. Nicolae Lupu

Academia de Studii Economice București
nlupu@fx.ro

Rezumat

Alexandru Marghiloman (1854-1925) este cea mai proeminentă personalitate politică născută la Buzău. Președinte al Partidului Conservator, germanofil, în condițiile unei situații militare și politice foarte grele, în martie 1918 a acceptat postul de prim-ministru. Va semna Tratatul de pace cu Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria și Turcia, de la Bufta, sacrificându-și cariera politică, dar permițând supraviețuirea României. În 1927, au fost editate *Notele Politice* semnate de Alexandru Marghiloman - un fel de răzbunare post-mortem a marelui "Proscris".

Abstract

Alexandru Marghiloman is the most remarkable political personality born in Buzău. As a president of the Conservative Party, having a sympathy for Germany, in March 1918 he accepted to be Prime-Minister in a time when the military and political situation was very difficult. He will sign the Treaty of Peace with Germany, Austria-Hungary, Bulgaria and Turkey at Bufta, sacrificing his political career, but making Romania survive. In 1927 "The Political Memories" signed by Alexandru Marghiloman, were published, a kind of revenge post-mortem of this great figure "proscribed".

În acest an s-au împlinit 150 de ani de la nașterea lui Alexandru Marghiloman. Din păcate, românii sunt prea puțin atenți și știu prea puține despre această personalitate politică, pe cât de proeminentă, pe atât de fascinantă, și nici măcar buzoienii nu par să facă excepție.

1. Măreția

Alexandru Marghiloman s-a născut la 27 ianuarie/10 februarie 1854 la Buzău. Tatăl său, lancu, mare arendaș, a fost unul dintre reprezentanții de frunte ai burgheziei rurale. Alexandru Marghiloman a urmat cursurile Liceului Sf. Sava din București, precum și ale Facultății de Drept și ale Înaltei Școli de Științe Politice de la Paris. Se întoarce în țară doctor în drept.

Între 1879 și 1884 îl găsim ca magistrat. În noiembrie 1884 a fost ales deputat din partea Colegiului I Buzău, fief electoral pe care îl va reprezenta aproape neconținut până în 1916. Între timp, Alexandru Marghiloman devenise membru al Partidului Conservator. Între 1888 și 1913, cu intermitențe, a fost titular la mai multe ministere (Justiție, Domenii, Afaceri Externe, Interne, Finanțe). Împlinirile sale ca ministru

priceput și harnic nu au fost puține.

Campion al eleganței, Alexandru Marghiloman a organizat primele curse de cai pur-sânge din România. Din când în când, își "reîncărca bateriile" la Buzău, probabil la Vila Albatros; "Repaus la Buzău", nota în jurnal.

Un frate, Mihai, a făcut politică liberală. Alexandru Marghiloman a avut un mariaj strălucit cu Principesa Eliza Știrbei. Mai târziu, Ion (Ionel) I.C. Brătianu - adversarul său politic - redutabil fermecător de oameni, o va determina pe prințesă să divorțeze, pentru a deveni Eliza Brătianu, în 1909. Alexandru Marghiloman nu a avut copii.

În iunie 1914, Alexandru Marghiloman i-a succedat lui Titu Maiorescu la șefia Partidului Conservator. La izbucnirea războiului mondial, se dovedește factor determinant în declararea neutralității României.



La Consiliul de Coroană din august 1916, în care s-a hotărât intrarea în război, Alexandru Marghiloman a susținut în continuare teza neutralității, cu preferință pentru alianța cu Germania. Legământul secret cu Ion I.C. Brătianu era formulat de acesta din urmă astfel: "Eu, în caz de reușesc francezii; dumneata, în caz de reușesc germanii".

2. Decăderea

În timpul ocupației mareșalului Mackensen, începând din decembrie 1916, Alexandru Marghiloman a rămas în București, activând ca președinte al Crucii Roșii. Regele Ferdinand și Guvernul Brătianu se refugiaseră la Iași.

În martie 1918, Alexandru Marghiloman este chemat să preia președinția Consiliului de Miniștri; era un guvern de sacrificiu, care să încheie pacea cu inamicul. Alexandru Marghiloman va fi numit "manta de vreme rea". Aplicarea Tratatului de pace de la Buftea a fost temporizată. De asemenea, a încurajat desfășurarea acțiunilor unioniste din Basarabia și Bucovina.

Intempestiv, în octombrie 1918, Regele îi cere demisia. Se pregătea terenul ca Ion I.C.

Brătianu "Sfinxul" să revină la putere. De altfel, propaganda vremii îi considera pe Rege și pe Brătienii drept singurii făuritori ai României Mari. Alexandru Marghiloman va fi numit "Trădătorul" și "Proscrisul". Era un preț nedrept pentru "reușita francezilor". Astfel, devenea un sacrificat pe altarul succeselor altora.

Totuși, la primele alegeri parlamentare desfășurate sub auspiciile votului universal al tuturor bărbaților majori, a fost ales deputat de Ilfov. Atacat de Ion I.C. Brătianu de la tribuna Parlamentului, s-a apărat strălucit, cu elocința-i cunoscută, și a contraatacat viguros, astfel încât la sfârșit aplauzele aproape unanime le-a cules "Trădătorul" și nu "Învingătorul". Alexandru Marghiloman părea să-și regăsească locul în politica românească.

În 1923, la finalul testamentului, Alexandru Marghiloman scria (în facsimil): "Mă duc, or când s'o încheia viața mea, cu conștiința mea în pace. Am greșit poate mai mult decât socotesc, dar gândul mi-a fost totdeauna curat și mi-am iubit țara". A urmat cancerul, o operație la Viena și sfârșitul, la 11 mai 1925. Funeraliile au fost naționale, deși n-o dorise, iar Guvernul condus de Brătianu încercase să le împiedice.

*Mă duc, or când s'o încheia viața
mea, cu conștiința mea în pace. Am greșit
poate mai mult decât socotesc, dar gândul
mi-a fost totdeauna curat și mi-am
iubit țara.
Făcut și scris de mine, în București,
Duminică, în Sapte Octombrie, anul una
mă nouă sute douăzeci și trei*
A. Marghiloman
7 octombrie 1923.

3. Addenda

Doi ani mai târziu, la 15 mai 1927, într-o zi de duminică, în București s-au pus în vânzare *Notele Politice* - cinci volume de jurnal al lui Alexandru Marghiloman. Însemnările datează din anii 1897-1924, cu o atenție mai mare acordată perioadei 1912-1919, începând cu cheștiunea războaielor balcanice (1912-1913), în urma cărora România dobânda Cadrilaterul. Deși intenționase să-și revadă însemnările, manuscrisele au rămas în forma

primară. Prevăzător, a lăsat prin testament ca trei tineri discipoli să pună manuscrisele în ordine și să publice părțile importante. Aceștia însă "n-au abuzat de latitudinea dată lor: cititorii vor găsi în întregime notele-memorii". Anterior, editorii încercaseră să reproducă câte ceva în presă, dar puterea a stopat repede inițiativa. De aceea, au pregătit manuscrisul pentru tipar și l-au imprimat clandestin. Evenimentul editorial a stârnit o senzație de nedescris.

Luată prin surprindere, autoritățile, prin Alexandru Averescu și ministrul său de interne, Octavian Goga, abia luni după-amiază au dispus confiscarea tirajului nevândut. Opera postumă a lui Alexandru Marghiloman a dezlănțuit un adevărat scandal politic. Opinia publică s-a împărțit în două tabere: pro și contra. Din Note..., clasa politică, în frunte cu Regele, Regina Maria, Ion I.C. Brătianu, Iuliu Maniu etc., ieșea extrem de șifonată. De aceea, mai mulți reprezentanți ai clasei politice nu au întârziat să ia poziție în presa vremii, încercând "o nouă înmormântare a lui Marghiloman".

Cronicarul gazetei "Politica" nota: "N-a făcut nicăieri literatură. De la început până la sfârșit, notații scurte, eliptice, scheletice, dezbrăcate de orice aparat psihologic și literar, în stare nativă, așa cum au tășnit din simpla și, aș zice, chiar onesta dorință de-a fi cât mai dezagreabil contemporanilor săi". La rândul său, Nae Ionescu scria: "Mușuroi de intrigărie meschină, de <<lucrătură>> reciprocă, de pândă continuă, de suspectare pungășească, de spionaj și tragere pe sfoară - iată la ce se reduce lumea politică românească în expunerea, simplă și teribilă ca o pocăință învechită, a unui cunoscător necontestat - am zice a unui complice".

Pamfil Șeicaru, considerat cel mai mare ziarist român - el însuși născut la Buzău, în 1894 - nu a întârziat să se pronunțe în cotidianul "Curentul", al cărui fondator și editor

era: "un eliminat face rechizitoriul neîndurat clasei care l-a produs. E toată viața noastră politică... Dacă cel puțin ar fi zoi, cu care să poți hrăni porcii, dar nu-i decât jeg de baie, spălătură de bideț!" Temutul gazetar nu se dezmințea în aprecieri.

Apariția *Notelor Politice* va grăbi criza Guvernului Averescu, care va cădea la 3 iunie 1927, deplasând atenția opiniei publice de la incomodele mărturisiri. În aceeași lună, la putere revine "Sfinxul". Regele Ferdinand va înceta din viață la 20 iulie. În mod cu totul neașteptat, la 24 noiembrie 1927 se stinge și Ion I.C. Brătianu (născut în 1864) - în ciuda intrigilor, bărbat de stat de excepție al românilor.

A II-a ediție a *Notelor Politice* a apărut la Editura Scripta din București, în colecția "Istorie&Politică. Documente oficiale - Izvoare narative", în îngrijirea lui Stelian Neagoe; studiul său, care dă conținut introducerii la volumul I, din 1993, oferă o viziune cuprinzătoare asupra reacțiilor de la apariția ediției din 1927.

4. Concluzii

Faptele dovedesc că Alexandru Marghiloman și-a adus propria-i contribuție la desăvârșirea idealurilor naționale. Este un motiv în plus pentru care românii, în general, și buzoienii, în special, la scara istoriei, îi datorează întreaga lor recunoștință.

Bibliografie

1. Georgescu, V. - **Istoria românilor. De la origini până în zilele noastre** - Editura Humanitas, 1995
2. Manea M., Teodorescu B. - **Istoria românilor. De la 1821 până la 1989** - Editura Didactică și Pedagogică, București, 1997
3. Marghiloman Al. - **Note Politice** - Editura Scripta, București, 1993
4. Petcu Gh. (coordonator) - **Municipiul Buzău: monografie** - Editura Alpha, Buzău, 2002
5. Scurtu I. (coordonator) - **România. Documentele Unirii. 1918** - Editura Fundației Culturale Române, București, 1993
6. **Dicționar enciclopedic**, vol. IV, Editura Enciclopedică, București, 2001